

ГИ ДЪО МОПАСАН ВУЙЧО СОСТЕН

Превод от френски: Атанас Драгиев, —

chitanka.info

На Пол Жинисти

Вуйчо Состен беше свободомислещ човек, каквито се срещат с хиляди, свободомислещи от глупост. Понякога ставаме религиозни по същата причина. Срещата с някой свещеник го хвърляше в непонятен за мен бяс; той му сочеше юмрук, правеше рога, пипаше желязо зад гърба му, нещо което вече говори за вяра в лоши очи. А когато се касае до разумни суеверия, трябва да се поддаваме или на всички, или на нито едно. Аз, който също съм свободомислещ, сиреч бунтар срещу всички догми, които страхът от смъртта е създал, не роптая срещу храмовете, каквито и да са те: католически, протестантски, гръцки, будистки, еврейски, мюсюлмански. И после аз си имам свой начин да ги разглеждам и обяснявам. Храмът е почит към неизвестното. Колкото повече нашата мисъл се разширява, толкова повече непознатото се стеснява и храмовете рухват. И вместо кадилници бих сложил в тях телескопи, микроскопи и електрически уреди. Ето всичко.

Моят вуйчо и аз се различаваме по всичко. Той е патриот, аз ни най-малко, защото патриотизмът е един вид религия. Той е зародишът на войните.

Вуйчо е франкмасон. Аз заявявам открито, че франкмасоните са по-глупави от набожните стари жени. Това е мое мнение и аз го поддържам. Ако трябва да има някаква религия, бих се задоволил с древната.

Тия глупаци напълно подражават на свещениците. Вместо кръста, те са избрали за свой символ един триъгълник. Имат църкви, които наричат ложи, с цял куп обреди: шотландски обред, френски, великоизточен, цяла серия от лигави неща, просто да пукнеш от смях.

После какво собствено искат те? Да си помагат един на друг, като си гъделичкат дланите. Наистина нищо лошо няма в това. Те слагат в основите на своя живот християнското правило: „Помагайте си един на друг.“ Единствената разлика се състои в гъделичкането. Нужно ли е обаче да извършваш толкова церемонии, за да дадеш едно петаче на бедняка? Монасите, за които милостинята и помощта са задължение и занаят, слагат в началото на своите послания три букви: Ж. М. Ж.

Франкмасоните поставят след имената си три точки, като опашка. Приличат си като две капки вода.

Вуйчо ми отговаряше:

— Точно така, ние противопоставяме религия срещу религия. Ние превръщаме свободомислието в оръдие, способно да сломи клерикализма. Франкмасонството е крепост, в която са свикани под знамената всички рушители на божествата.

Аз възразявах:

— Но, драги вуйчо (в себе си казвах „стари глупако“), тъкмо в това ви укорявам. Вместо да унищожавате, вие създавате конкуренция: това намалява цените, ето всичко. Разбирам, ако приемахте в редиците си само свободомислещи, а вие отваряте врати за всички. При вас идват масово католици, дори техни ръководители. Пий IX беше от вашите, преди да стане папа. Ако вие наричате такова общество крепост срещу клерикализма, намирам, че вашата крепост е твърде слаба.

Тогава вуйчо, смигвайки, прибавяше:

— Нашето истинско дело, най-голямото ни дело е в политиката. Ние сечем из корен, последователно и неотклонно духа на монархизма.

При тия думи аз избухвах:

— Ах! Големи дяволи сте вие! Ако ми кажете, че франкмасонството е изборна машина, приемам; че служи като оръдие да ви накара да гласувате за кандидати от всички цветове, нищо няма да възразя; че има за единствена цел да заблуждава наивния народ, да го обединява, за да го тласка към урните, както се пращат войниците в огъня, съгласен съм с вас; че е полезно, дори необходимо за всички амбициозни политикани, понеже превръща всеки от членовете в изборна пионка, аз съм готов да извикам: „Ясно е като бял ден!“ Но ако искате да ме уверите, че подяжда монархическия дух, готов съм да се изсмея в лицето ви. Хвърлете само за миг поглед върху това многобройно и тайнствено демократично общество, което във Франция има за велик магистър принц Наполеон, в Германия — престолонаследника, а в Русия — брата на царя; към което принадлежат крал Хумберто и галският принц и всички короновани дебелоглавци на земното кълбо.

Този път вуйчо прошепваше в ухото ми:

— Вярно е, но всички тези принцове служат на нашите цели, без да си дават сметка.

— Дали не е обратното?

И прибавях в себе си: „Куп глупаци!“

Трябваше да присъствувате на обед, устроен от вуйчо Состен на франкмасон.

Отначало те се приближаваха и си допираха ръцете по тайнствен начин, крайно смешен, виждаше се, че извършват цяла серия мистериозни допирания. Когато искам да вбеся вуйчо, припомням му, че и кучетата имат — когато се срещнат — франкмасонски начин за опознаване.

После вуйчо отвеждаше своя гост в някой ъгъл, като че има да му довери кой знае какви важни неща; след това, седнали на масата един срещу друг, те се гледаха толкова важно, разменяха погледи, пиеха, като се стрелкаха с очи, сякаш искаха непрекъснато да си казват един на друг: „Хей, кои сме ние!“

Помислете си само, по земята има милиони такива същества, които се забавляват с подобни превземки. По-скоро бих станал езуит!

И така в нашия град живееше един стар езуит, който беше черният дявол на вуйчо Состен. Всеки път, щом го срещнеше или само го зърнеше отдалеч, вуйчо мърмореше недоволен:

— Махай се, развратнико!

После, като ме вземаше подръка, ми казваше на ухото:

— Ще видиш, че тоя негодай ще ми направи някоя магария. Чувствувам това.

Вуйчо не се лъжеше. Ето какво се случи един ден по моя вина.

Наближаваше страстната седмица. Тъкмо по това време на вуйчо му мина през ума да устрои угощение с блажни ястия, и то на велики петък, угощение, както му е редът, със суджуци и салами. Аз се противопоставих, колкото можех, казвайки:

— И аз както винаги ще блажа този ден, обаче сам, в къщи. Глупаво е вашето перчене. Защо да излагаме на показ разбиранията си? Какво ни влиза в работата, че хората по това време не ядат месо?

Но вуйчо остана твърд на своето решение. Той покани трима приятели в най-реномирания ресторант на града и тъй като заяви, че вечерята ще бъде на негови разноски, и аз не се отказах да покажа открито тоя ден своите идеи.

Още в четири часа заехме видно място в едно от най-посещаваните кафенета „Пенелопа“ и вуйчо Состен гръмко разгласи нашето меню.

В шест часа започна вечерята. В десет продължавахме да ядем още; петимата бяхме изпили осемнадесет бутилки чисто вино и повече от четири шампанско. Тогава вуйчо предложи онова, което наричаме „обиколка на архиепископа“. Нареди пред себе си шест малки чашки, пълни с различни ликьори; после започна една след друга да ги изпразва в гърлото си, докато един от присъстващите броеше до двадесет. Беше глупаво, но вуйчо Состен го намираше напълно подходящо за случая.

В единадесет часа беше пиан като църковен псалт. Трябваше да го отведем с кола и да го сложим на легло; по всичко изглеждаше, че неговото антиклерикално предизвикателство щеше да се превърне в ужасно стомашно неразположение.

Като се прибрах в къщи, самият аз пиан, във весело настроение, една макиавелистична идея, която задоволяваше всичките ми инстинкти на скептик, ми дойде на ум.

Пооправих връзката си, придадох си опечален вид и започнах да звъня бясно на вратата на стария езуит. Той беше глух и ме накара дълго да чакам. Но тъй като раздрусвах с ритниците си цялата къща, той се появи най-сетне на прозореца и попита:

— Какво има?

Аз извиках:

— Бързо, бързо, почтени отче, отворете, един болен човек, тежко болен, се нуждае от вашата свята помощ.

Бедният човечец надяна веднага един панталон и слезе без расо. Разказах му, задъхвайки се, че моят вуйчо, свободомислещият, обхванат ненадейно от ужасно неразположение, белег на тежка болест, беше обладан от голям страх пред смъртта и беше пожелал да го види и да поговори с него, за да чуе съветите му, да се запознае по-отблизо с вярата, да се приобщи към църквата и без съмнение да се изповяда и причести, за да направи ужасната стъпка, след като се помири с него.

И аз прибавих с подигравателен глас:

— Най-сетне сам той желае това. В краен случай, ако не му помогне, няма да му бъде и от вреда.

Старият езуит, уплашен, очарован, разтреперан, каза:

— Почакайте една минута, мое дете, аз ей сега ще дойда.

Но аз прибавих:

— Извинете, почтени отче, няма да ви придружа, моите убеждения не ми позволяват. Аз отказах дори да дойда да ви извикам и ви моля да не казвате, че сте ме виждали, но да кажете, че сте били предупреден за болестта на вуйчо чрез някакво откровение.

Добрият човечец се съгласи и се отправи бързо към вратата на вуйчо Состен. Слугинята, която се грижеше за болния, отвори веднага и аз видях черното расо да потъва в тази крепост на свободната мисъл.

Скрих се зад една съседна врата и започнах да чакам какво ще се случи. Ако не беше болен, вуйчо би пребил езуита, но аз знаех, че не е в състояние да помръдне ръката си и се питах в припадък на радост каква невероятна сцена щеше да се разиграе между тия две живи противоречия! Каква ли борба? Какви ли обяснения? Какво ли стъписване и бъркотия? Каква ли ще бъде развръзката от това безизходно положение, което щеше да стане още по-трагично поради възмуцението на моя вуйчо.

Смях се сам до премаляване и повтарях полугласно:

— О, каква хубава шега, каква хубава шега!

Обаче започна да ми става студено и забелязах, че езуитът се забави доста дълго време. Помислих си: „По всяка вероятност те се обясняват.“

Мина час, после два, три. Преподобният отец не излизаше! Какво ли се беше случило? Дали вуйчо не беше получил удар при неговото идване? Или беше пребил човека с расото? Или се бяха изяли един друг? Последното предположение ми се стори най-малко вероятно, тъй като в тоя момент вуйчо не беше в състояние да приеме нито троха. Съмна се.

Обезпокоен на свой ред и като не се осмелявах да вляза, сетих се, че един от моите приятели живее точно насреща. Отидох при него; разказах му историята; той дълго се чуди и се смя, а аз се залостих на прозореца.

В девет часа той зае моето място, а аз подремнах малко.

В два часа го заместих на свой ред. Бяхме извънредно разтревожени...

В шест часа езуитът излезе с кротко и доволно лице и ние го видяхме да се отдалечава с бавни стъпки.

Тогава, засрамен, аз позвъних плахо на вуйчовата врата. Слугинята се появи. Не посмях да я разпитвам и се качих, без да кажа нещо.

Вуйчо Состен, блед, отслабнал, изтощен, с угаснал поглед и отпуснати ръце, лежеше в леглото. Една малка иконка беше забодена на пердето с карфица.

Усещаше се остра миризма на повърнато.

Казах:

— Е, драги вуйчо, вие все още сте на легло? Не сте добре.

Той отвърна с изнурен глас:

— О, бедно мое дете, бях много болен, щях да умра.

— Как така, вуйчо?

— Не зная, чудно наистина. Най-странното обаче е, че отчето, което току-що излезе оттук, тоя прекрасен човек, знаеш, когото не можех да търпя, бил предупреден свише за моето състояние и дошъл да ме види.

Бях обхванат от ужасно желание да се разсмея:

— А! Наистина ли?

— Да, той дойде. Чул глас, който му казал да стане и дойде при мене, защото умирам. Гласът идвал от небето.

Аз се престорих, че хълцам, за да не избухна. Прииска ми се да се търкулна на земята.

След една минута подех с негодувание, въпреки че смехът ме разтърсваше.

— И вие го приехте, вуйчо? Вие, един свободомислещ? Един франкмасон? Не го изгонихте навън?

Той се смути и измънка:

— Слушай, наистина всичко беше така странно, така странно! Провидението има пръст! После той ми говори за моя баща. Той познавал някога баща ми.

— Вашият баща ли, вуйчо?

— Да, изглежда, че познавал моя баща.

— Но това съвсем не ви оправдава да приемате в къщи един езуит.

— Зная, имаш право, обаче бях болен, много болен! При това той се грижи за мене цяла нощ така предано. Прекрасен човек! Той ми спаси живота. Тия хора са и малко нещо лекари, да, тези хора!

— Аха! Грижил се за вас цяла нощ! Но вие ми казахте, че току-що излязъл оттук.

— Да, наистина. Понеже той ме гледа добре, аз го поканих да позакуси. Той хапна близо до леглото ми, на малката масичка, докато аз си пиех чая.

— И той ли яде блажно?

Вуйчо се раздвижи с докачен вид, като че ли бях казал груба нелепост, и прибави:

— Не се смей, Гастон, има неуместни подигравки. Този човек ме гледа по-предано от мнозина роднини. Искам да се уважават неговите убеждения.

Тези думи просто ме поразиха. Все пак аз отговорих:

— Великолепно, вуйчо, а следобед какво правихте?

— Поиграхме малко на карти, после той се помоли, докато аз почетох една малка книжка, която ми даде и която не беше лошо написана.

— Набожна ли книжка, вуйчо?

— И да, и не, по-скоро не, историята на тяхното мисионерство в Централна Африка. Една книга по-скоро за пътешествия и приключения. Прекрасни неща са направили тези хора.

Започнах да мисля, че това ще свърши зле. Станах:

— Хайде сбогом, вуйчо, виждам, че напускате франкмасонството заради религията. Вие сте вероотстъпник.

Той се смути малко и промърмори:

— Религията е един вид франкмасонство.

Аз попитах:

— Кога ще дойде пак вашият езуит?

Вуйчо измънка:

— Не... не зная, може би утре... не съм сигурен.

Излязох напълно смаян.

Наистина зле свърши моята шега! Вуйчо се преобрази коренно. До неотдавна това нямаше значение за мене; клерикал или франкмасон, все едно! Лошото е, че той сега направи завещанието си, да, написа завещанието си и ме лиши от наследство, господине, в полза на отца езуит.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.